

**Nyugat-magyarországi Egyetem
Közgazdaságtudományi Kar**

Tudáshálók a gazdasági felsőoktatásban

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Készítette
Tóth Zsolt

Témavezető
Dr. Bessenyei István PhD

Doktori Iskola: Széchenyi István Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola

Vezetője: Prof. Dr. Székely Csaba DSc

Program: Vállalkozás-gazdaságtan és menedzsment alprogram

Vezetője: Dr. habil Herczeg János CSc

Témavezető: Dr. Bessenyei István PhD

.....
Témavezető támogató aláírása

1. KITŰZÖTT CÉLOK

A legkülönbözőbb organizmusok, csoportok, szervezetek szerkezetének és működésének közös tulajdonságait vizsgáló hálózatelmélet – a paradigmaváltások elmaradhatatlan túlzásai mellett – ellenállhatatlan erővel tör be szinte az összes tudományágba. Az utóbbi évek hálózati kutatásai olyan közös, zavarba ejtő strukturális és működési szabályokat írtak le a legkülönbözőbb szerveződések között, hogy lényegében minden tudományág kénytelen a hálózatkutató vizsgálati módszerei közé emelni.

A felsőoktatási intézmények ma világszerte egyre inkább a többirányú hálózatosodás kényszerének kénytelenek megfelelni: globális, országos és regionális oktatási-tudományos és intézményi hálózatokba kell integrálódniuk, s emellett a hálózati tanulás terjedésének egyetemi tudásmonopóliumot kikezdő hatásait is ki kell védeniük, alkalmazkodniuk kell a netgeneráció új tanulási szokásaihoz.

A kulturális és gazdasági-társadalmi szempontból félperiférikus helyzetben lévő Magyarországon a felzárkózást ígérő integráció különösen fontos. Kérdés azonban, hogy a társadalmi érdekeknek az intézmények, esetünkben a gazdasági felsőoktatási intézmények mennyire képesek megfelelni, illetve a szükséges hálózatosodási folyamatokat milyen hatalmi-szerkezeti tényezők gyorsíthatják fel.

A gazdasági felsőoktatás szintjén a többirányú hálózatosodási kényszert leginkább az alábbi hipotézisek igazolásával bizonyíthatjuk:

1. *A magyar gazdasági felsőoktatás kutatási hálózataiba – a skálafüggetlen hálóknak fejlődési törvényszerűségeit követve – az egyes intézmények az elvárható, kiegyensúlyozott regionális fejlődéshez képest nagy aránytalanságok mellett integrálódtak.*
2. *A kutatási hálóknak betöltött szerepe az intézményi vonzerőben is megmutatkozik.*
3. *Országos és regionális szempontok szerint hatékonyabb egy olyan struktúra, amelyben csak néhány, hasonló méretű és „erejű” intézmény követ akadémiákat elveket, s az intézmények többsége a helyi-regionális felsőfokú képzési igényeket kielégíteni képes, rugalmas, könnyen átstrukturálható, a szükséges mértékben korlátozott autonómiájú intézményekre épülő, regionális hálózatokba tömörül.*
4. *A netgeneráció új, hálózati tanulási szokásai radikálisan kikezdi a hagyományos intézményi struktúrát és pedagógiai módszereket.*

A kutatás arra a feltételezésre épül, hogy az intézményi háló a helyi-regionális társadalmi struktúrák modernizációjával és a tudományhatárokon átívelő intézményi kapcsolatokkal a regionális gazdasági hálóknak váza lehet. Az intézményi háló segítheti a felzárkózáshoz, az innovációk adaptálásához szükséges tanulási folyamatokat és az innováció forrása is lehet.

A szakirodalmi kutatás elején a szerző felvázolja, hogy a hálózatosodó egyetemi-főiskolai struktúra miért lehet a helyi-regionális innovációs és adaptív (tanulási) folyamatok fő résztvevője és alakítója, majd bemutatja, hogy melyek a legelterjedtebb, a téma

szempontjából érdekes hálózatelméleti és hálózat kutatási irányzatok. A hatékony intézményi hálózat a hálóban résztvevők autonómiájának részleges korlátozása nélkül elképzelhetetlen, ezért a szerző a modern autonómiakoncepció néhány fontos aspektusát is megvizsgálja, s a magyar (gazdasági) felsőoktatási struktúra kialakulását is főként ebből a szempontból szemléli. Az elméleti részt a modern tudomány és pedagógia válságtüneteit jelző kritikai iskolák és a hálózati tanulás radikális hatásainak vázlatos bemutatása zárja.

Az empirikus elemzés első része döntően az SNA-módszertanra épül. A szerző hálózat kutatási és statisztikai eszközökkel, empirikus adatok alapján a magyar kutatási háló néhány szegmensét elemzi, felrajzolja a háló regionális szerkezetét, elkülöníti a központi és a periférikus intézményeket. A következő lépésben az intézményi rangsorok statisztikai vizsgálata lehetővé teszi a tudományos hálóban és az oktatási struktúrában betöltött szerepek összehasonlítását. A vizsgálat során az akadémiai és a magángazdasági rangsorokat egybevetésére is sor kerül. A szerző az empirikus elemzés harmadik részében kiválasztja azokat a Magyarországhoz hasonló méretű országokat, amelyek gazdasági felsőoktatása magas szinten képes mind a nemzetközi kutatási hálóba integrálódni, mind a társadalmi célokat szolgálni, majd megvizsgálja, hogy a kiválasztott országcsoport milyen közös strukturális és hálózati jellemzőkkel bír, s eredményeik Magyarország számára milyen tanulságokat hordoznak az intézményi struktúra szintjén. Az empirikus vizsgálat utolsó részében a netgeneráció új tanulási szokásainak és megállíthatatlannak

tűnő terjedésének vizsgálata egy a gazdasági felsőoktatás hallgatói körében készített kérdőíves felmérés eredményeire alapul.

Az elemzés után a szerző a tudásátadó-tudásteremtő folyamatokat hatékonyabban szolgáló, a helyi, regionális és országos tanulási és innovációs folyamatokat erősítő felsőoktatási, illetve gazdasági felsőoktatási szerkezet kialakítására tesz javaslatot.

A téma szerteágazó jellege számos olyan kérdést felvet, amelyekkel területi korlátok és módszertani problémák miatt a disszertációban érdemben foglalkozni nem lehet.

A dolgozat keretei közt nem vizsgálható, hogy a tudáshálókon belül mi és hogyan áramlik, ennek elemzéséhez egyfelől a kutatási és elemzési lehetőségek korlátozottak, másfelől feltételezhető, hogy egy „egészségesebb” szerkezetű hálóban a tudásteremtő és tudástranszfer-folyamatok is fejlettebbek. Bár az egyetemi „tudástőke” tartalma és mérése fontos kérdés, és számos kísérlet történt módszertanának kialakítására, az egész intézményhálózat szintjén a „tudástőke” akárcsak megközelítőleg pontos mérése is igen nagy akadályokba ütközik. A szerző nem foglalkozik a határon átnyúló, regionális intézményi és tudáshálókkal sem. A magyar közgazdasági felsőoktatásban ugyan több külföldi gyökerű intézmény is működik, s a magyar intézmények is rendelkeznek képzési helyekkel a környező országokban, az intenzívebb, határon átnyúló hálózatosodási folyamatokat számos – döntően szabályozási – tényező akadályozza.

2. KUTATÁS TARTALMA, MÓDSZERE ÉS INDOKLÁSA

A szakirodalmi kutatási célok teljesítése után a szerző a Nemzeti Kutatás-nyilvántartási Rendszer adatai alapján először tartalmilag osztályozta az egyes közgazdasági kutatási projekteket, majd megvizsgálta, hogy a projektek közül melyek tartoznak a gazdaságtudományok szakmacsoport intézményeihez, illetve más szakmacsoporthoz. Az alkalmazott SNA-vizsgálatokat (*Social Network Analysis*) mindkét csoportra célszerű volt elvégezni.

Az SNA-módszerek használatát a közös projektek adatai alapján kialakított dichotomizált, kvadratikus mátrixok tették lehetővé.

A sűrűségmérés és a leíró statisztika eredményei a hálók általános szerkezetéről adtak fontos információkat, a központiség mutatói alapján pedig lehetőség nyílt a központi és a periférikus csomópontok elválasztására és pontos jellemzésére. A csoportszerkezetet jelző strukturális ekvivalencia meghatározására a CONCOR-módszer használata tűnt célszerűnek. A csoportokra bontott kutatási háló korrelációs mátrixai a kutatási blokkok kapcsolatát írták le. Az SNA-módszerekkel kapott eredmények kijelölték a gazdasági jellegű felsőoktatási intézmények kutatási hálóban betöltött helyzetét.

A kapott eredmények igazolására a szerző először a MATARKA adatbázisában szereplő közgazdasági folyóiratok szerkesztői közötti kapcsolathálót elemezte az előzőekhez hasonló egyoldali és kétoldali módszerekkel. Az egyoldali módszerek lehetőséget adtak a szerkesztőbizottsági tagok és a közgazdasági folyóiratok kapcsolatainak felrajzolására, általános statisztikai jellemzőik,

központiság-mutatóik, csoportstruktúrájuk meghatározására. Az eredmények kétoldali háló-elemzéssel (kétoldali centrum-periféria elemzéssel) egészültek ki.

Az előző két vizsgálat eredményeit egy harmadik elemzés, a Közgazdasági Szemle szerzőinek vizsgálata is megerősítette, az adatok jellege miatt egyszerűbb módszertan mellett.

Bár a kapott eredmények az adatok torzítottsága miatt a későbbiekben nem vehetők figyelembe, a szerző az MTA köztestületi adatbázisának publikációs hálóját is felrajzolta.

A különböző elemzések eredményei lehetővé tették a magyar gazdasági felsőoktatási intézmények különböző szintű tudásközpontokra, alárendelt és periférikus intézményekre bontását.

A regionális szerkezet a magyarországi intézményi rangsorok adatainak elemzésével egészült ki, amely alapján a szerző kimutatta az akadémiai minősítési rendszer hiányosságait, és feltárt néhány jellemző pályaválasztási trendet.

A kapott adatok alapján kirajzolódott a gazdasági felsőoktatási intézmények országos oktatási és kutatási struktúrája.

Az országos szerkezet ismeretében a szerző felmérte, hogy különböző nemzetközi rangsorok és a tudományos adatbázisok adatai szerint a magyar gazdasági felsőoktatás nemzetközi téren mennyire sikeres, illetve meghatározta a Magyarországgal összehasonlítható méretű, de hazánktól eltérően kiemelkedő teljesítményt nyújtó (gazdasági) felsőoktatással rendelkező országok körét.

Az északi sikerövezet közös jellemzőinek feltárása után markáns különbségek rajzolódtak ki a vizsgált öt ország és Magyarország között.

A szerző az önálló kutatás utolsó részében a magyar gazdasági felsőoktatás hallgatói körében készített kérdőív adatait vetette össze a dolgozat korábbi megállapításaival, illetve a szakirodalmi kutatások eredményeivel. A kérdőív a hálózati tanulás, a hallgatói elégedettség és a hallgatói értékítélet egyes elemein túl elsősorban a netgenerációt jellemző tanulási szokások elemzésére nyújtott lehetőséget.

3. KUTATÁSI EREDMÉNYEK

Az irodalmi áttekintés első részében a szerző a szakirodalmi adatokból kiindulva bemutatta, hogy a felsőoktatás szerepének innovációelméleti és tudásmenedzsment alapokon nyugvó vizsgálata hogyan mozdult el a hálózatelméleti kutatások felé, majd a későbbiekben összefoglalta a fő hálózatelméleti problémák és irányzatok eredményeit, s kijelölte, hogy milyen eszközök használhatók az elemzés során.

A modern egyetemi autonómiáról szóló fejezetben a szerző az utóbbi kétszáz évben számos változáson átesett, de alapvetően humboldti elveken nyugvó, modern, európai egyetemkonceptiót vázolta fel, amely az intézményi hálózatosodás lehetőségeit nagymértékben meghatározza. A fejezetben a magyar felsőoktatás fejlődésének félperiférikus jellege és a gazdasági felsőoktatás fejlődésének néhány jellegzetessége is kirajzolódott.

A szakirodalmi áttekintés utolsó részében a szerző az intézményesült tudásmonopólium megrendülésének egyelőre még nem minden szinten érezhető, de a Web 2.0 forradalommal végérvényessé vált folyamatát mutatta be. Az eredmények alátámasztották azt a kritikai vélekedést, hogy a lassan az egyetemista korosztályok között is túlsúlyba kerülő netgeneráció hálózati tanulási szokásai és tudásformái radikális kihívást jelentenek a felsőoktatás számára.

Új tudományos eredmények

- 1. A magyar gazdasági felsőoktatás kutatási hálózataiba – a skálafüggetlen hálók fejlődési törvényszerűségeit követve – az*

egyes intézmények az elvárható, kiegyensúlyozott regionális fejlődéshez képest nagy aránytalanságok mellett integrálódtak.

A Nemzeti Kutatás-nyilvántartási Rendszer adatainak tartalmi és SNA-módszerekkel történő elemzése kimutatta, hogy a közgazdasági kutatások intézményi eloszlása rendkívül egyenetlen. Az államháztartás alrendszeréből finanszírozott közgazdasági projektek közül a legtöbb gazdasági felsőoktatási intézmény teljesen kiszorul. A kapcsolathálót mind az összes résztvevő, mind a gazdaságtudományi szakmacsoport szintjén elsősorban a BCE uralja. A tágabban értelmezett közgazdasági kutatásokban egy erős agrárgazdasági alhálózat is megjelenik.

A közgazdasági folyóiratok szerkesztőbizottsági kapcsolathálóinak elemzése ugyancsak a BCE és néhány már a kutatási projekthálóban is jól szereplő intézmény fölényét mutatta ki, s emellett a Közgazdasági Szemle szerkesztőbizottsági hálózatban betöltött központi szerepe is bebizonyosodott.

A Közgazdasági Szemlében publikált többszerzős publikációk nem rendeződnek összefüggő hálózatba, azonban a szerzőkhöz tartozó intézmények abszolút sorrendje az előző két kutatás eredményeit támasztotta alá.

A magyar kutatási háló három szegmensének eredményei alapján a szerző a közgazdasági intézmények közül a BCE két karát kiemelt tudásközpontnak, két intézményt tudásközpontnak, négy intézményt regionális tudásközpontnak, a többi intézményt alárendelt és periférikus intézménynek minősítette.

Az intézményi struktúra csúcsán az igen sokféle szerepkört betöltő, gazdag intézményhálózattal rendelkező Budapest áll. A Dél-Dunántúli, Dél-Alföldi, Észak-Alföldi és Észak-Magyarországi Régióban a tudományos központok egyértelműen kirajzolódnak. A kiegyensúlyozottabb településszerkezettel rendelkező Közép-Dunántúli és Nyugat-Dunántúli Régió azonban nem rendelkezik egyértelmű tudományos centrummal, az „egészségesebb” térszerkezet a jelenlegi viszonyok mellett nem kedvez a közgazdasági tudományos központok kialakulásának.

2. A kutatási hálókból betöltött szerep az intézményi vonzerőben is megmutatkozik.

A különböző felsőoktatási rangsorok elemzésének legfontosabb eredménye, hogy az akadémiai minősítő rendszer és a munkáltatói minőségfelfogás alig fedi egymást, míg a szerző által összeállított tudományos rangsor korrelál a munkáltatói rangsorokkal. Az akadémiai elvek tehát csak korlátozottan képesek a valóban sikeres gazdasági képzés kereteinek meghatározására, viszont számos tudományosan kevésbé kiemelkedő intézmény az adott szinten színvonalas képzést nyújt.

Az utóbbi évek felvételi adatainak radikális átrendeződése megmutatta, hogy az intézmények közötti vonzerőt elsősorban „Budapest – vidék”, illetve a „vidéki oktatási-tudományos centrum – vidéki oktatási és tudományos periféria” tengelyek mentén lehet vizsgálni. A felvételi adatok átrendeződése megerősítette, hogy a

régióon belül minden erőforrást elszívó regionális „vízfejek” megléte a felvételi adatokban is jól tükröződik, s ahol a térszerkezet kiegyensúlyozottabb (Nyugat-Dunántúl), az intézmények szinte egységesen szenvedhetik meg a létszámvisszaesést.

3. *Országos és regionális szempontok szerint hatékonyabb egy olyan struktúra, amelyben csak néhány, hasonló méretű és „erejű” intézmény követ akadémiai elveket, s az intézmények többsége a helyi-regionális felsőfokú képzési igényeket kielégíteni képes, rugalmas, könnyen átstrukturálható, a szükséges mértékben korlátozott autonómiájú intézményekre épülő, regionális hálózatokba tömörül.*

A nemzetközi intézményi és országgrangsorok elemzése bebizonyította, hogy a magyar gazdasági felsőoktatás közepesen teljesít a nemzetközi kutatási versenyben.

A nemzetközi kutatási eredmények és az oktatás eredményei alapján azonban néhány északi ország kiemelkedik a kis és közepes méretű országok közül.

Az öt kiemelkedő teljesítményt nyújtó (gazdasági) felsőoktatási rendszer – a dán, a finn, a holland, a norvég és a svéd – alapvetően más úton jár, mint a magyar. Az erőforrásokért vívott egyenlőtlen verseny helyett az északi országok intézményei többnyire a regionális önkormányzatokkal és a helyi gazdasági-társadalmi szereplőkkel élénken együttműködő, regionális-helyi intézményi hálózatokba tömörülnek, s a képzési struktúrát a térségi igényekhez igazítják. Az

intézmények egy kisebb része akadémiai elvek mentén működő egyetem, amely országos szinten legfeljebb néhány, de csaknem hasonlóan erős tudományos és anyagi háttérrel rendelkező intézménnyel versenyez az adott tudományterületen, növekvő mértékben a globális tudásversenyben.

4. A netgeneráció új, hálózati tanulási szokásai radikálisan kikezdi a hagyományos intézményi struktúrát és pedagógiai módszereket.

Az önálló kutatás utolsó részében a gazdasági felsőoktatás hallgatóinak körében végzett felmérés eredményeként a szerző megállapította, hogy a vizsgált hallgatói csoportok tanulási szokásainak átrendeződése némi fáziskéséssel követi a centrumországok trendjeit. A hagyományos oktatási formák ezért valószínűleg már, a netgenerációra jellemző hálózati tanulási formák pedig még nem lehetnek elég sikeresek a körükben.

4. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

A magyar gazdasági felsőoktatás jelenlegi szerkezete és a tartósan kedvezőtlen demográfiai folyamatok mellett az intézmények többsége a jelenlegi formában hosszú távon valószínűleg képtelen lesz fennmaradni. A jelenlegi struktúra mellett a közgazdasági képzési helyek száma nagyon magas, azonban egy képzési szintenként és célonként erősen elkülönülő intézményhálózat akár több képzési helyet is elbírhát.

A struktúra átalakításának két útja bontakozik ki előttünk. Vagy az elsősorban állami erőforrásokért vívott egyenlőtlen verseny tesz „rendet” az intézményi szerkezetben, döntően a vidéki, periférikus intézmények és egyes térségek rovására, vagy az állam avatkozik be a folyamatokba, és alakítja át a (gazdasági) felsőoktatás szerkezetét.

Bár a szerző egyáltalán nincs meggyőződve arról, hogy az utóbbi alternatívát a magyar társadalom többsége jelenleg támogatná és kikényszerítené, illetve a közeljövőben bármilyen kormányzat felvállalná a változásokkal járó konfliktusokat, a jelenlegi viszonyok mellett elsősorban állami feladat lehet a társadalmi szempontból hatékonyabb felsőoktatási struktúra kialakítása. Az egyetemi autonómia története, az északi államok sikerei és a hazai intézmények gyakran partikuláris érdekeket követő integrációs törekvései is ezt támasztják alá.

Aligha hihetjük, hogy a mintaként leírt skandináv országok, Finnország vagy Hollandia társadalmi viszonyait egy csapásra meg lehetne vagy meg kellene valósítani Magyarországon. A több

szempontból igen különböző jellemzőkkel bíró országok közös felsőoktatási sikertényezőinek adaptációja azonban megfontolandó alternatíva.

A jelenleg működő intézmények többségét akár további térségi képzési helyekkel kiegészítve – amelyek a felsőfokú szakképzés szintjén a középiskolákra és a jelenleg formálódó térségi szakképzési központokra is épülhetnének – regionális, a helyi gazdasági és társadalmi csoportokkal együttműködő hálózatokba lehetne tömöríteni.

A regionális felsőoktatási intézményeknek rugalmasan átstrukturálható költségvetést, részben adminisztratív eszközökkel biztosított, tervezhető hallgatói létszámot, az akadémiai képzési és működési elvektől való függetlenséget kellene ehhez biztosítani. A regionális intézmények képzési kínálatát, tanterveit a regionális képzési igényekhez kell igazítani, s kérdéses, hogy tagozódásuknak a tudományágak szerinti elkülönülést kell-e követniük.

Közgazdasági szakterületen legfeljebb néhány intézmény, döntően a tudományegyetemek közgazdasági karai, a magánintézményként funkcionáló CEU és az állami intézmények közül kiemelkedő BCE működhetnek hatékonyan akadémiai képzési és működési elvek szerint, s a globális tudásversenybe is csak nagyon kevesen integrálódhatnak. A magyar közgazdasági elitképzés és tudományos kutatás nemzetközi rangjának növelése érdekében elsősorban a Budapesti Corvinus Egyetemet kell erős hazai versenyre

kényszeríteni, akár bizonyos karainak más egyetemekhez rendelésével.

Természetesen, a vázolt képzési elvek sokféle struktúra mentén érvényesülhetnek, a példaként felállított országok felsőoktatási rendszerei is számos eltérést mutatnak. Az egyes országok tapasztalatai alapján azonban mindenképpen fontosnak tűnik, hogy a regionális képzési centrumok is biztosítsák legalább a mesterképzés szintjét, és esetleg különbözeti vizsgákkal vagy alacsonyabb évfolyamon való becsatlakozással biztosítani lehessen a képzési utak közötti átjárhatóságot, amelyet egyébként a bolognai elvek is megkívánnak.

A jelenlegi magyar gazdasági felsőoktatási intézmények nagyon egyenletesen oszlanak el az országban, többségük ma is térségi szerepkörök betöltésére törekedne, ha az akkreditációs, pályázati, felvételi stb. rendszer ezt erősebben ösztönözné.

A vázolt átalakulás fő akadály a magyar önkormányzati rendszer működésképtelensége. Az említett országokban ugyanis a helyi és a regionális önkormányzatok együttműködése biztosítja a regionális egyetemi hálókat felügyeletét és a helyi gazdasági igények, érdekcsoportok közötti együttműködés koordinálását. Magyarországon a közszolgáltatások biztosítására képtelen nagyszámú, apró önkormányzat, a megyei jogú városok nélkül lényegében súlytalanná vált megyék, az alig működő kistérségek és a funkcionálküli régiók mellett aligha hihetjük, hogy a felsőoktatásban hatékony regionális hálókat alakulhatnak ki.

A regionális háló kialakításának igénye mellett a magyar gazdasági felsőoktatásnak a tanulási szokások globálisan érvényesülő átrendeződésére is fel kell készülnie. Igaz ugyan, hogy az átalakulás nálunk egyelőre inkább egy korábbi – bár a hagyományos tanulás kereteit ugyanúgy kikezdő – Web 1.0 szakasza érvényesül, s a hazai Web 2.0 forradalom kibontakozása még várat magára, a folyamat azonban megállíthatatlanul dübörög előre. A felsőoktatás minél később döbben rá tudásmonopóliumának és hatalmának megrendülésére, annál kevesebb eszköze lesz pozícióinak részleges megőrzésére vagy visszaszerzésére.

Jelenleg elsősorban az e-learning stratégiákat kell radikálisan átalakítani, a Web 2.0 forradalom módszertanának és eszközrendszerének legalább részleges adaptációja nem várthat sokáig magára. Tágabb értelemben azonban az egész rendszert hallgatóközpontúvá kell tenni. A konkrét lépések kidolgozása azonban igen kemény és számos bizonytalansággal tarkított feladatnak tűnik.

5. PUBLIKÁCIÓK

Könyv

TÓTH ZSOLT (2008): *Döntési problémák és a GAMS*. Budapest: Magyar Elektronikus Könyvtár. [http://mek.oszk.hu/mekid: MEK-05642](http://mek.oszk.hu/mekid:MEK-05642)

Könyvfejezet

TÓTH ZSOLT (2008): Az információs társadalom elméleti megközelítései. In: Imre Balázs (szerk.): *E-tudomány évkönyv I*. Ad Librum Kft.

ISBN 978-963-87819-94

TÓTH ZSOLT – BESSENYEI ISTVÁN (2008): Moodle and social constructivism. In: *NETIS Textbook*. Budapest: ITTK, CD-ROM
<http://www.ittk.hu/netis/teachm.htm>

SZŰTS ISTVÁN - TÓTH ZSOLT – BÁTORI ZOLTÁN – TÓTH ZSOLT (2008): A customer loyalty új paradigmái a bankszektorban. In: Herczeg János (szerk.): *Marketingkutató módszertan I*. Sopron: Papírmanufaktúra Kft.

ISBN 978-963-88242-0-2-Ö

Folyóiratokban megjelent közlemény

TÓTH ZSOLT – BESSENYEI ISTVÁN (2008): A konstruktivista oktatás környezete és a Moodle. *Információs Társadalom* 3.

ISSN 1587 8694

BESSENYEI ISTVÁN – TÓTH ZSOLT (2008): A NETIS projektben szerzett e-learning tapasztalatok. *Információs Társadalom* 3.

ISSN 1587 8694

TÓTH ZSOLT (2008): Az új munkásosztály. *Dialektika* 1-2.
75/763/1997

TÓTH ZSOLT – NAGY VIKTOR (2007): Konnektivizmus – egy új
tanulás- és döntésemélet felé? *Gazdaság és Társadalom* 1-2.
ISSN 0865 7823

TÓTH ZSOLT (2007): Az üzleti alapon fejlődő e-learning korlátai. *Új
Pedagógiai Szemle* 3-4.
ISSN 1215 1807 (nyomtatva)
ISSN 1788 2400 (on-line)

TÓTH ZSOLT (2007): La socia kaj instruada ekskomuniko de la
ciganaro en Hungario. *Sennaciulo* 2.
ISSN 1163 0442

TÓTH ZSOLT (2007): Briefly about complexity theory. *eTudomány*
2.
ISSN 1786 6960

TÓTH ZSOLT (2006): Az információs társadalom elméleti
megközelítései. *eTudomány* 3.
ISSN 1786 6960

TÓTH ZSOLT (2006): Információs társadalom, tudástársadalom,
újkapitalizmus. *Információs Társadalom* 1.
ISSN 1587 8694

Konferenciaelőadás

SZÚTS ISTVÁN – TÓTH ZSOLT (2008): Customer Loyalty
Problems in Retail Banking. MEB nemzetközi konferencia, Budapesti
Műszaki Főiskola, május 30-31. Proceedings
ISBN 978-963-7154-73-7

TÓTH ZSOLT – KOLOSZÁR LÁSZLÓ (2008): Moodle as a tool of knowledge management and social constructionism. 4th Annual International Bata's Conference, Zlin, Csehország, április 10.

ISBN 978-80-7318-663-0 (CD)

ISBN 978-80-7318-664-7 (kiadvány)

BÁTORI ZOLTÁN – TÓTH ZSOLT (2008): Trends that affect global trade and supply chains, 4th Annual International Bata's Conference, Zlin, Csehország, április 10.

ISBN 978-80-7318-663-0 (CD)

ISBN 978-80-7318-664-7 (kiadvány)

TÓTH ZSOLT (2008): A Moodle, mint oktatási és tudásmenedzsment eszköz. Informatika Korszerű Technikái 2008 konferencia, Dunaújváros, március 7-8.

ISBN 978-963 -87780-2-4

TÓTH ZSOLT – NAGY VIKTOR (2006): Közösségi tulajdon és zöld energia – skandináv modellek. Az alternatív energiaforrások hasznosításának gazdasági kérdései konferencia. Sopron, november 8-9.

ISBN 978-963-9364-82-0

Publikált kutatási jelentés

TÓTH ZSOLT (2007): Az információs társadalom formációelméleti/társadalomtörténeti megközelítései, illetve a posztmarxista megközelítések ellentmondásai. Kutatási beszámoló. Budapest: Lukács György Alapítvány archívuma

TÓTH ZSOLT (2005): Innovation processes generated by the Green Spider Network in the light of complexity theory. In: Selected Case Studies. In: *CETRA Research Results*, Bologna: CETRA. <http://www.learning-complexity.org>

